

МОМЕНТ ПЕРЕХОДУ ПРАВ УЧАСНИКІВ ЮРИДИЧНОЇ ОСОБИ, ЩО РЕОРГАНІЗУЄТЬСЯ

**СТУПАК Тетяна Сергіївна - Харківський національний університет
внутрішніх справ, кафедра цивільного права та процесу**

ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-8356-9712>

УДК: 347.72

DOI: <https://doi.org/10.71404/EP.2025.3.4>

Дослідження присвячене проблемі правової невизначеності щодо моменту переходу прав та обов'язків учасників юридичної особи в процесі реорганізації. Тому метою статті є виявлення моменту переходу прав учасника юридичної особи, яка реорганізується. У результаті проведеного дослідження зроблено висновок, що моментом переходу права учасників юридичної особи, що реорганізується, є дата державної реєстрації реорганізації (зміни організаційно-правової форми, злиття, приєднання, поділу або виділу) у Єдиному державному реєстрі. Новизна дослідження, порівняно з іншими працями, полягає у тому, що в статті дістало подальшого розвитку визначення моменту переходу прав учасників юридичної особи, що реорганізується.

Ключові слова: юридична особа, реорганізація, правонаступництво, охорона та захист прав, учасники, корпоративні права.

Постановка проблеми

Актуальна практика застосування права свідчить, що в умовах розвитку підприємницької діяльності одними з найпоширеніших засобів формування конкурентного середовища на ринку товарів, послуг, робіт є такі правові процеси, як зміна організаційно-правової форми, злиття, приєднання, поділ або виділ учасників цивільних правовідносин із перенесенням прав (обов'язків) від правопередника до правонаступника. У зв'язку з цим особливого значення набуває термін такого перенесення. Адже саме з цього моменту: правопередник, якого

змінює правонаступник, вибуває з існуючих правовідносин; правонаступник стає уповноваженою та зобов'язаною особою тих прав та обов'язків, які належали правопереднику. Але, як неодноразово зазначалося в рішеннях вищої судової інстанції, чинне вітчизняне законодавство не визначає момент переходу прав та обов'язків від право попередника до правонаступника, у результаті реорганізації. Водночас невизначеність вітчизняного законодавства призводить до суперечливої судової практики в Україні, яка формується на неоднозначному тлумаченні норм чинного законодавства.

Стан дослідження проблеми

Проблематиці визначення цивільних прав учасників юридичної особи, що реорганізується, їх здійсненню та захисту неодноразово приділялась увага в теорії права. Зокрема, І. В. Спасибо-Фатєєва розглядала проблеми реорганізації акціонерних товариств [1, с. 144–152], але акціонерні товариства – це лише один із видів господарських товариств. Інші ж види залишилися осторонь. Ю. М. Жорнокуй досліджував корпоративні конфлікти [2], але при цьому правонаступництво прав (обов'язків) учасників (акціонерів), у результаті реорганізації, розглядалися лише дотично. А Д. В. Жеков [3, с. 281–287] і В. І. Біленко [4, с. 20–25] хоч і розглядали правонаступництво як елемент реорганізації юридичної особи, але не приділяли достатньої уваги визначенню моменту переходу прав (обов'язків). У результаті

залишається відкритим питання визначення моменту переходу прав учасників товариства, а тому воно потребує більш системного дослідження.

Мета і завдання дослідження

Метою цього дослідження є виявлення моменту переходу прав учасника юридичної особи, яка реорганізується. Для досягнення мети наукового пошуку *методологічно* необхідно вирішити наступну *задачу*: встановити момент виникнення для учасників юридичної особи таких наслідків реорганізації юридичних осіб, як правонаступництво.

Наукова новизна дослідження

У межах цієї статті, на основі дослідження існуючих практичних та теоретичних підходів, дістало подальшого розвитку визначення моменту переходу прав учасників юридичної особи, що реорганізується. Запропоновано та обґрунтовано, що таким моментом необхідно вважати дату державної реєстрації реорганізації у Єдиному державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань.

Виклад основного матеріалу

Визначаючи правові наслідки реорганізації юридичної особи, для учасників останньої, подальший науковий пошук буде базуватись на наступних висхідних загальноствердних судженнях.

1. Обсяг корпоративних прав зазвичай розкривають через право участі в управлінні організацією, право на отримання певної частини прибутку організації, право на отримання майна організації в разі її ліквідації [5, с. 173; 6, с. 132], право на одержання інформації про діяльність юридичної особи [7, с. 9–10; 8, с. 33]. При цьому необхідно уточнити, що права на отримання певної частини прибутку та на отримання майна в разі її ліквідації виникає лише в учасників комерційних організацій.

2. Щодо вищенаведених прав організація виступає зобов'язаним суб'єктом стосовно своїх учасників, забезпечуючи корпоративними юридичними механізмами їх права на участь в управлінні товариством, на

дивіденди, на інформацію тощо [8, с. 218]. Отже, «учасниками корпоративних правовідносин є корпорація та учасники як ті особи, які мають необхідний для участі в них правовий статус, є юридично пов'язаними одне з одним суб'єктивними корпоративними правами та обов'язками, і можуть у зв'язку з цим бути визначені як уповноважена та зобов'язана особи» [8, с. 218–219].

3. В усіх випадках реорганізації має місце правонаступництво, яке викликає перехід прав та обов'язків юридичної особи-правопередника до інших юридичних осіб- правонаступників. Тому можна стверджувати, що і обов'язок забезпечувати корпоративними механізмами здійснення учасниками прав на участь в управлінні товариством, на дивіденди, на інформацію тощо також переходять у порядку правонаступництва.

Базуючись на висхідних загальноствердних судженнях та аналізуючи чинне законодавство України і вітчизняну судову практику, необхідно відзначити, що останні, через відсутність системного врегулювання корпоративних відносин, які виникають при реорганізації юридичної особи, утворюють певну правову невизначеність для суб'єктів розглядуваної групи.

Перша така невизначеність пов'язана з відсутністю чіткого законодавчого встановлення моменту виникнення та завершення правонаступництва. Так, у реченні другого ч. 1 ст. 104 ЦК України зазначено, що «у разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників». І якщо до наведеного тексту застосувати мовний спосіб тлумачення, то очевидно, що словосполучення «у разі реорганізації» має умовно-часове значення. Воно вказує на ситуацію, за якої відбувається перехід прав і обов'язків. Його можна одночасно інтерпретувати і як «за умови реорганізації», і як «у процесі реорганізації». Така інтерпретація дозволяє робити два різні висновки щодо моменту правонаступництва. Перший, перехід прав і обов'язків відбувається під час реорганізації (у процесі її здійснення). Другий, перехід прав і обов'язків відбувається після реорганізації (після завершення юридичних процедур).

Таке неоднозначне тлумачення породжує суперечливу судову практику. Зокрема, у результаті тлумачення ст. 104, 107 ЦК України Верховний Суд приходиться до висновку, що момент переходу прав і обов'язків не може пов'язуватися із внесенням запису до державного реєстру про припинення юридичної особи [9]. При цьому «колегія суддів звертає увагу, що передавальний акт та розподільчий баланс, які затверджуються учасниками юридичної особи або органом, який прийняв рішення про її припинення (стаття 107 ЦК України) і є підтвердженням факту та допустимим доказом переходу прав та обов'язків юридичної особи, яка припиняється...» [10, п. 7.32]. Тому робиться висновок, що «до правонаступника чи правонаступників переходить усе майно особи як сукупність прав та обов'язків, які їй належать (незалежно від їх виявлення на момент правонаступництва), на підставі передавального акта» [10, абз. 6 п. 7.24]. Очевидно, що такий висновок припустимо поширити і на розподільчий баланс.

Зроблений висновок аргументується тим, що «за висновком Великої Палати Верховного Суду, викладеним у постанові від 16.06.2020 у справі №910/5953/17, якщо припустити, що правонаступництво настає лише з моменту державної реєстрації припинення юридичної особи, то це призведе до можливостей порушення прав кредиторів, які протягом значного періоду часу не зможуть звернутися з вимогами до юридичної особи, яка отримує все майно правонаступника, але не буде нести відповідальність за його зобов'язаннями. При цьому Велика Палата Верховного Суду в зазначеній постанові визнала помилковим висновок попередніх судових інстанцій про те, що правонаступництво не відбулося за відсутності в Реєстрі запису про припинення юридичної особи, яка реорганізовувалася [11].

Як можна звернути увагу, підставами правонаступництва в разі реорганізації юридичної особи стали розглядатися передавальний акт або, відповідно, розподільчий баланс. А отже, вважається, що з моменту їх вчинення до правонаступників

переходять права та обов'язки правонаступників. У той же час, розглядаючи питання правонаступництва між Державним підприємством «Житомирський державний центр науково-технічної інформації та інновацій» та Житомирським державним технологічним університетом Верховний Суд дійшов правових висновків, що «датою виникнення універсального правонаступництва Університету щодо Державного підприємства, яке припиняється шляхом приєднання, слід вважати дату видання наказу МОН України про припинення Державного підприємства шляхом реорганізації» [9]. Отже, у цьому разі моментом переходу прав та обов'язків уже визначено дату прийняття рішення про реорганізацію, а не передавальний акт або, відповідно, розподільчий баланс. В іншій постанові Велика Палата Верховного Суду зазначила, що « правонаступництво юридичної особи має місце у випадку її припинення шляхом реорганізації» [12, п. 23]. Буквальне тлумачення наведеного в останньому випадку тексту вказує на те, що перехід прав та обов'язків має місце лише у випадку припинення юридичної особи шляхом її реорганізації. Тобто не під час, не в ході припинення, а коли настане такий випадок, як припинення. А відповідно до ч. 5 ст. 104 ЦК України «юридична особа є такою, що припинилася, з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення». При цьому, Велика Палата Верховного Суду на підтвердження своєї позиції проводить аналогію зі спадковим правонаступництвом [12, п. 23]. Останнє ж, як відомо, відбувається не до, не під час, а після настання такої події, як смерть спадкодавця.

Як можна помітити, суди по-різному визначають момент переходу прав та обов'язків юридичної особи, яка реорганізується. І така різноманітність нерідко пояснюється в юридичній літературі специфікою того чи іншого виду реорганізації, виду самої організації, яка реорганізується, її організаційно-правовою формою [3, с. 285–286; 4, с. 20–25]. Водночас і подібні пояснення не усувають правову невизначеність щодо моменту правонаступництва. Наприклад, якщо навіть розглядати передаваль-

ний акт або розподільчий баланс підставою переходу прав та обов'язків, то залишається не до кінця зрозумілим, коли настає ця обставина. Адже згідно з ч. 2 ст. 107, ч. 2 ст. 109 ЦК України, комісія з припинення юридичної особи (учасники юридичної особи або орган, що прийняв рішення про виділ) спочатку складає передавальний акт (у разі злиття, приєднання або перетворення) або розподільчий баланс (у разі поділу чи виділу). Далі вони мають бути затвердженими. І якщо між складенням і затвердженням існує розрив у часі, то виникає доволі логічне питання щодо моменту настання такої підстави. Більше того, правова невизначеність виникає й у разі створення правонаступника після затвердження передавального акту чи розподільчого балансу. Адже в продовж певного проміжку часу має існувати ситуація, коли начебто підстава для правонаступництва вже з'явилася, але правонаступника (правонаступників) ще немає.

Не применшуючи значення правових позицій вищих судових органів України в механізмі правового регулювання цивільних відносин, аналіз тих із них, які стосуються правонаступництва в ході реорганізації юридичних осіб, дозволяє поставити під сумнів їх послідовність, повноту та відповідність чинному законодавству, а тому вони виглядають доволі дискусійними. Для ілюстрації вказаного можна обрати лише один випадок, коли моментом правонаступництва державних підприємств (установ) визнається дата видання наказу відповідними державними органами, а по суті прийняття рішення державою [9; 13]. І пояснюється така позиція недостатністю в державних організацій інституційної та операційної незалежності від держави.

По-перше, аргумент, що державна організація не має достатньої інституційної та операційної незалежності від держави рівною мірою буде справедливим і до інших юридичних осіб. Адже той чи інший державний орган (державна), у цьому випадку, виступає таким же учасником (акціонером), як і фізичні та юридичні особи приватного права [14, с. 14]. І недостатність у державного підприємства інституційної та операційної незалежності від держави [15, с. 117]

точно така ж, як, наприклад, в акціонерного товариства від акціонерів, у товариства з обмеженою чи додатковою відповідальністю від учасників, у кооператива від членів кооперативу тощо. Але, в останніх прикладах це не позбавляє їх достатньої для цивільних відносин правосуб'єктності.

По-друге, інституційна та операційна незалежність будь-якого суб'єкта характеризує ступінь його автономії в процесі здійснення своєї діяльності, управління та прийняття рішень. А відповідно до ч. 1 ст. 1 ЦК України цивільні відносини засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників. Тобто будь-яка юридична особа повинна мати достатню ступінь автономії (мати інституційну та операційну незалежність будь-якого суб'єкта), щоб розглядатися учасником цивільних правовідносин. І така достатність проявляється наступним чином.

Юридична рівність учасників цивільних відносин свідчить про те, що суб'єкти є юридично рівними, відокремленими один від одного. Вони, в організаційно-правовому і майновому сенсі, не підпорядковані [16, с. 13]. Отже, державні підприємства (установи) повинні мати достатню інституційну та операційну незалежність від держави, щоб бути самостійними учасниками цивільних відносин. І така самостійність у приватних відносинах виникає лише за умови відокремленості державних підприємств (установ) від держави. В організаційно-правовому і майновому сенсі вони мають бути не підпорядковані один одному. Тобто держава як власник (через органи управління майном, наприклад, міністерства чи Фонд держмайна) не повинна втручатися в операційну, організаційну діяльність підприємства чи диктувати управлінські рішення, які суперечать його цілям. Така операційна та організаційна незалежність є необхідною умовою автономії державного підприємства в повсякденній господарській діяльності, управлінні ресурсами та реалізації бізнес-процесів. У протилежному випадку такі організації не могли б визнаватися юридичними особами (учасниками цивільних відносин).

Ще однією ознакою інституційної та операційної незалежності учасника цивільних відносин є волевиявлення, яке в юридичній літературі визначається як зовнішній прояв волі особи не забороненими законом способами, що робить її доступною для інших осіб і є засобом досягнення правової мети [17, с. 10; 18, с. 121]. Вільне волевиявлення – це можливість усвідомлено, вільно та самостійно приймати та реалізовувати рішення щодо участі в цивільних правовідносинах, шляхом вчинення дій або бездіяльності, розпорядження суб'єктивними цивільними правами та виконання обов'язків, а також можливість нести правову відповідальність за них [19, с. 39]. Воно повинно бути позбавлене впливу з будь-якої сторони [20, с. 81], без впливу (тиску) зовнішніх обставин чи факторів, які його деформують. Таким чином, незважаючи на те, що Суд вказує на відсутність у державних підприємств (установ) достатньої інституційної та операційної незалежності від держави, вона (незалежність) має бути достатньою для того, щоб вільно та самостійно приймати та реалізовувати рішення щодо участі в цивільних правовідносинах. У протилежному випадку правовідносини між юридичною особою та її учасниками або необхідно визнати не цивільними, не корпоративними або, що державні підприємства (установи) не є юридичними особами.

Майнова самостійність (відокремленість) – це наділення юридичної особи певним обсягом прав щодо фактично закріпленого за нею майна, які дозволяють їй вступати у майнові правовідносини як самостійному суб'єкту приватного права. Її юридична сутність полягає у відокремленні майна організації від майна учасників (засновників), менеджерів, працівників, а також інших суб'єктів цивільних відносин. Разом з ознакою організаційної єдності майнова самостійність розкриває сутність самої юридичної особи. Вона забезпечує рівність останньої серед суб'єктів цивільних правовідносин, є обов'язковою передумовою для самостійної участі в цивільному обороті, утворюючи майнову складову його правоздатності [21, с. 196–197]. Отже, державні підприємства (установи) повинні мати до-

статню інституційну та операційну незалежність від держави і щодо свого майна. Така самостійність є істотною ознакою всіх цивільних відносин та юридичних осіб, як суб'єктів цивільного права.

Таким чином, наведена та подібні правові позиції Верховного Суду не долають, а подекуди створюють правову невизначеність.

Вбачається, що послідовною є та точка зору, відповідно до якої моментом переходу прав учасників юридичної особи, що реорганізується, як і прав кредиторів, є дата державної реєстрації реорганізації в Єдиному державному реєстрі.

По-перше, така точка зору відповідає логіці законодавця України. Так, відповідно до ч. 1 ст. 104 ЦК України, «у разі реорганізації юридичних осіб майно, права та обов'язки переходять до правонаступників». У свою чергу, реорганізація представляє собою певний процес [22, с. 148–156], який здійснюється у відповідному до чинного законодавства порядку (ст. 107 ЦК України). Тому незавершення самого процесу реорганізації або порушення порядку її проведення не становить реорганізацію, як таку, тобто не може вважатися, що вона відбулась. Опосередковане підтвердження цієї думки знаходимо в ч. 4 ст. 107 ЦК України. А раз відсутня реорганізація, то значить відсутнє і правонаступництво [23, с. 140–177]. Рішення про реорганізацію юридичної особи, передавальний акт або розподільчий баланс хоча і є ключовими передумовами для виникнення правонаступництва, самі по собі не можуть вважатися достатніми підставами для його настання [24, с. 171].

По-друге, така точка зору усунула б суперечності судової практики чинному законодавству та необхідність обґрунтовувати різноманітний підхід до визначення моменту переходу прав та обов'язків юридичної особи, що реорганізується, специфікою того чи іншого виду реорганізації, виду самої організації, яка реорганізується, її організаційно-правовою формою.

По-третє, така точка зору повністю узгоджується й із загальними ознаками цивільних правовідносин. Зокрема, це стосується

юридичної рівності, вільного волевиявлення та майнової самостійності їх учасників. Тому зникає необхідність з'ясовувати ступінь достатності інституційної та операційної незалежності тих чи інших організацій від своїх учасників (акціонерів), у т. ч. державних організацій від держави.

Більше того, висновок Великої Палати Верховного Суду, викладений у постанові від 16.06.2020 у справі №910/5953/17 [11], яким начебто має спростовуватися точка зору, відповідно до якої правонаступництво настає лише з моменту державної реєстрації реорганізації юридичної особи, вбачається необґрунтованим та надуманим. Адже, відповідно до ч. 1 ст. 104, ч. 2 ст. 108, ч. 1 ст. 109 ЦК України, у результаті реорганізації юридичних осіб до правонаступників переходять майно, права та обов'язки. Тому, якщо юридична особа в результаті реорганізації отримує все майно правопередника, то вона і буде нести відповідальність за його зобов'язаннями. Більше того, згідно з ч. 1 ст. 190 ЦК України майном вважаються окрема річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки. Тому юридична особа, яка в результаті реорганізації отримує все майно правопередника, отримує і обов'язок нести відповідальність останнього. Якщо ж права на передані речі, сукупність речей, до моменту державної реєстрації припинення юридичної особи-правопередника залишатиметься в останньої, то вона і буде нести відповідальність, незалежно від того, у кого знаходитиметься майно.

Висновки

На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що моментом переходу права учасників юридичної особи, що реорганізується, є дата державної реєстрації реорганізації (зміни організаційно-правової форми, злиття, приєднання, поділу або виділу) у Єдиному державному реєстрі.

Саме таке визначення моменту переходу прав учасників юридичної особи, що реорганізується, до правонаступників, відповідає логіці законодавця України, усуває суперечності судової практики чинному законодавству та узгоджується із загальними

ознаками цивільних правовідносин. Такий підхід усуває і невизначеність, пов'язану з відсутністю чіткого законодавчого встановлення моменту виникнення та завершення правонаступництва.

Зроблені висновки вказують на перспективи проведення подальших наукових досліджень не тільки відносин, пов'язаних із правонаступництвом прав учасників (акціонерів) юридичних осіб, а й із реорганізацією останніх.

Література

1. Спасибо-Фатєєва І. В. Проблеми реорганізації акціонерних товариств. Акціонерні товариства: акції, власність, корпоративне управління (зб. статей). Харків : Видавн.дім «Райдер», 2002. С. 144–152.

2. Жорнокуй Ю. М. Корпоративні конфлікти в акціонерних товариствах: цивільно-правовий аспект : монографія. Х. : Право, 2015. 532 с.

3. Жеков Д. В. правонаступництво як елемент реорганізації юридичної особи. Актуальні проблеми держави і права. 2014. Вип. 74. С. 281–287.

4. Біленко В. І. Припинення юридичної особи як вид універсального правонаступництва в Україні. Нове українське право. Вип. 6. 2024. С. 20–25. DOI: <https://doi.org/10.51989/NUL.2024.6.3> (дата звернення: 12.07.2025).

5. Сіщук Л. В. Спадкування корпоративних прав учасника господарського товариства. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». 2014. Випуск 23. Частина 2. Том 1. С. 172–177.

6. Лукашов Р. С. Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю як суб'єкти цивільного права : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Тернопіль. 2020. 223 с.

7. Сороченко А. В. Корпоративні права та обов'язки: господарсько-правовий аспект : дис. канд. юрид. наук : 12.00.04. Київ. 2015. 204 с.

8. Жорнокуй Ю. М., Сліпченко С. О., Жорнокуй В. Г. Корпоративні правовідносини : монографія. Харків : ЕКУС, 2021. 248 с.

9. Постанова Верховного Суду від 14 вересня 2020 року у справі № 296/443/16-ц (провадження № 61-16634сво19). Верховний Суд. Судова влада України. URL : <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/997620> (дата звернення: 12.07.2025).
10. Постанова від 08.02.2023 по справі 910/16900/19 касаційного господарського суду Верховного Суду. Опендатабот. URL : <https://opendatabot.ua/court/108875128-b5e180073965222df47476d3a02d2acc> (дата звернення: 12.07.2025).
11. Ухвала від 18.03.2024 по справі № 922/2667/20 Господарського суду Харківської області. You control. URL : https://youcontrol.com.ua/ru/catalog/court-document/117754022/?__cf_chl_tk=QsGTByHTGJSUz3qegupzLXXpefGqoGrQzx9ec5kv4hA-1745142601-1.0.1.1-3PTKYHTOoTeuCGWhy2ubNg3fdJSGNozcYhPZpt7AIxE (дата звернення: 12.07.2025).
12. Постанова Великої Палати Верховного Суду від 30.06.2020 по справі № 264/5957/17 (провадження № 14-37 цс 20). Єдиний державний реєстр судових рішень. URL : <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90458888> (дата звернення: 12.07.2025).
13. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 22.12.2020 по справі № 452/3299/16-ц (провадження № 61-16732св20). IpLex. URL : <http://iplex.com.ua/doc.php?regnum=93793564&red=100003a876ff14c1edc84e80089c4cef788637&d=5> (дата звернення: 12.07.2025).
14. Кот О. О., Гриняк А. Б. Господарський кодекс України: скасувати, не можна залишити. Нове українське право. Вип. 1, 2023. С. 11 – 19. DOI <https://doi.org/10.51989/NUL.2023.1.1> (дата звернення: 14.07.2025).
15. Сліпченко С. О. Особисті немайнові правовідносини щодо оборотоздатних об'єктів : монографія. Х. : Діса плюс. 2013. 552 с.
16. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / [О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.] ; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с.
17. Длугош О.І. Недійсність правочинів з дефектами волі : автореф. дис. ... канд. юрид. Наук : 12.00.03. Київ, 2013. 19 с.
18. Бус К. І. Конвалідація правочину, вчиненого під впливом помилки. Аналітично-порівняльне правознавство. № 3. 2024. С. 119–124. DOI : <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.03.18> (дата звернення: 12.07.2025).
19. Савченко В. О. Значення свободи волі для визначення вини як умови виникнення зобов'язань з відшкодування шкоди. Держава та регіони. Серія: Право. 2023. № 2 (80). С. 38–43. DOI : <https://doi.org/10.32840/1813-338X-2023.2.6> (дата звернення: 12.07.2025).
20. Бахаєва, А. Окремі елементи вад волі та волевиявлення під час укладення правочинів. Jurnalul juridic national: teorie și practică. 2017. № 6-1 (Decembrie). С. 80–84. URL : <https://dspace.univd.edu.ua/items/f84536e5-ae94-427c-824c-8ee58ec6f6d5> (дата звернення: 12.07.2025).
21. Артеменко Р. М. Майнова відокремленість як кваліфікуюча ознака підприємницького товариства : дис. ... д-ра філософії : 081 Право. Харків. 2024. 227 с.
22. Сліпченко А. С. Цивільний оборот в формі правонаступництва як результат реорганізації юридичної особи. Наше право. 2025. № 1. С. 148–156. DOI : <https://doi.org/10.71404/NP.2025.2.22> (дата звернення: 12.07.2025).
23. Сліпченко А. С. Цивільний оборот речей : монографія. Харків. ЕКУС, 2024. 240 с.
24. Сліпченко А. С. Функціональне призначення реорганізації юридичної особи та правонаступництва в цивільному обороті. Проблеми цивільного права та процесу : тези доп. учасників наук.-практ. конф., присвяч. 100-й річниці від дня народження О. А. Пушкіна (м. Вінниця, 23 трав. 2025 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ ; Нац. акад. правових наук України ; Харків. обл. осередок Всеукр. громад. орг. «Асоціація цивілістів України». Вінниця : ХНУВС. 2025. С. 171–173.

SUMMARY

Предмет, тема, мета роботи. Предметом дослідження є правонаступництво прав як результат реорганізації юридичної особи. Тема охоплює аналіз взаємозв'язку реорганізації юридичної особи та правонаступництва прав її учасників (акціонерів) в контексті цивільного права України. Метою роботи є визначення моменту переходу прав учасника юридичної особи, яка реорганізується. Методологія, актуальність, наукова новизна. Дослідження базується на системному аналізі норм Цивільного кодексу України, теоретичних положень і вітчизняної судової практики. Актуальна практика застосування права свідчить, що в умовах розвитку підприємницької діяльності одними з найпоширеніших засобів формування конкурентного середовища на ринку товарів, послуг, робіт є такі правові процеси, як зміна організаційно-правової форми, злиття, приєднання, поділ або виділ учасників цивільних правовідносин із перенесенням прав (обов'язків) від правопередника до правонаступника. У зв'язку з цим особливою значення набуває термін такого перенесення. Наукова новизна полягає

в подальшому розвитку визначення моменту переходу прав учасників юридичної особи, що реорганізується. Основні результати. Зазначено, що рішення про реорганізацію юридичної особи, передавальний акт або розподільчий баланс хоча і є ключовими передумовами для виникнення правонаступництва, самі по собі не можуть вважатися достатніми підставами для його настання. Галузь застосування, практичне значення. Результати застосовні в цивільному праві, нормотворчості та судовій практиці. Вони можуть слугувати основою для вдосконалення законодавства про реорганізацію, уточнення процедур правонаступництва, що має значення для юристів, законодавців і суб'єктів господарювання. Висновки. На основі проведеного дослідження зроблено висновок, що моментом переходу права учасників юридичної особи, що реорганізується, є дата державної реєстрації реорганізації (зміни організаційно-правової форми, злиття, приєднання, поділу або виділу) у Єдиному державному реєстрі.

Ключові слова: юридична особа, реорганізація, правонаступництво, охорона та захист прав, учасники, корпоративні права.